

AYAŞLI ŞÂKİR EFENDİ

Doç. Dr. Önder GÖÇGÜN*

San'at ve Edebiyat dünyamızda bilinen şöhretlerin, zirvelerin yanında; bilinmeyen veya yeteri kadar tanınmayan, hattâ daha doğru bir ifade ile, şahsiyetleri, eserleri tam anlamıyla takdir olunamayan dehâ seviyesinde birçok kıymetlerimiz daha vardır ki, işte bunlardan birisi Muallim Ayaşlı Şâkir Efendi'dir.

H. 1288/M. 1871 senesinde, Ankara'nın Ayaş kazasında Dervişimam Mahallesi'nde¹ doğmuştur. Babası Nazîf Ağa, kendi malı mülkü ile geçinen ümmî bir zâttir. Annesini çok küçük yaşta kaybeden Şâkir, teyzesinin ve Ayaşlı Esat Muhlis Paşa'ya mensup olan büyük - vâlidesinin himâyesi altında yetişir.

İlk tahsilini, Rüşdiye'yi Ayaş'da bitirir, Kur'an'ı hıfz eder, 13 - 14 yaşlarında da Arapça ve Farsça öğrenmeye başlar.²

15 - 16 yaşlarında iken yazı yazmaya, şiir söylemeye yönelir ve tahsilin tamamlamak üzere İstanbul'a gönderilir. Orada, bir sene kadar Medrese'ye devam eder ve 1889'da imtihansız olarak **Dârümuallimîn'e** kabul olunur. Bu mektebin **İbtidâi, Rüşdî** ve **Âli** Edebiyat kısmını bitirir.

İşte bu sıralarda İstanbul'da şiir san'atına olan meylini, daha sistemli bir tarzda geliştirme imkânına da kavuşarak, Mekteb Gazetesi'nde şiirlerini neşretmeye başlar.

1895'de, ilk memuriyeti olan **Konya İdâdisi Müdür Muâvin-i Sânilîği'**ne tâyin olunur.

(*) Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

(1) Söz konusu mahalle kaydı; Ayaş Kültür Derneği, «Dünkü ve Bugünkü Ayaşlı Şâirler» Ank. 1948, yayın nu: 1, s. 21'den alınmıştır.

(2) Hayatının bu ilk devresi hk. bkz. :

Fâik ve M. Muhlis «Muallim Ayaşlı Şâkir» Konya, 1933, Konya Halkevi Neşriyatı sayı: 3, s. 4

1901'e kadar burada Edebiyat, Tarih, Coğrafya dersleri verir. O gün-
lere ait intibâlarını nakleden ve 1933'de Konya Halkevi Müze ve Sergi Şu-
besi Reisi olan Fâik Soyman Bey ile, Konya Halkevi Temsil Şubesi Reisi
Edebiyat Muallimi M. Muhlis Koner Bey, şunları kaydederler :

«(Ayaşlı Şâkir Efendi) derste talebesini yalnız programın çerçevesi
içinde bırakmaz, münasebetler getirerek garbın yüksek medeniyetinden
bahseder, bilhassa taassubun ve mutaassıpların hareketlerini ve Türk
Milleti'ne yaptıkları fenalığı anlatır, velhasıl bizi saplandığımız cehâlet
girîvesinden (çıkamaz sokağından) çekip çıkarmak için her vâdide söz
söyler, dersini âdetâ bir konferans şekline sokardı.

Yetiştirdiği değerli talebelerinden bazıları şunlardır :

Fâik Soyman, Muhlis Koner, Naci Fikret Baştaç, Ferid Uğur, Müm-
taz Bahri Kuru, Namdar Rahmi Karatay, Feridun Nâfiz Uzluç, Saip Râgıp
Atademir, Sâdi Irmak, Mehmed Tâhir Mihçizâde, Nuri Karayüklü, Muhsin
Binal ve herbiri kendi sahasında yeri doldurulamayacak insanlar...»³

Böylece Konya'da altı sene kalan Şâkir Efendi, Ocak 1901'de Tokat
İdâdisi Müdürlüğü'ne tâyin olunur ve «talebenin gözyaşları arasında...»⁴
yola çıkar. Kendisi bu nakil dolayısıyla: «Konya'nın Sille'sinden, Sivas'ın
Tokat'ına gidiyoruz!»⁵ esprili cümlesini söyler.

Konya'da bulunduğu sırada, Sivashlı Ali Kemâlî Bey ile Kambur Tev-
fik Bey'in merkezini teşkil ettikleri ve aralarında Mevlevî bilginlerinden ve
şâirlerinden Filibeli Sıdkı Dede, Yağlıtaş Medresesi Müderrisi Çumralı
Hacı Hüseyin Efendi, Süleymaniye Medresesi Müderrisi Tavaslı Osman
Efendi, Kıbrıslı Fâik Bey gibi aydın fikirli, ileri görüşlü, gönül ehli, irfan
sahibi kimselerin buldukları «**bezm-i muhabbet**»e, Konya Zahirî Bor-
sası Komiseri Balıkesirli Abdülaziz Mecdî (Tolun) ve Ayaşlı Şâkir Efendi
de dâhil olmuştu.⁶

Şâkir Efendi, bu zâtlar arasında bilhassa Ali Kemâlî Bey ile çok iyi
anlaşır ve son derece samimî bir dostluk kurar.

Bu konuda, Ali Kemâlî Bey'in torunu olan Avukat Mehmet Ali Apalı
Bey, bize şu bilgileri verdi :

«Merhum, Muallim Ayaşlı Şâkir Efendi, dedem Sivashlı Ali Kemâlî

(3) a.g.e., s. 5

(4) a.g.e., ayn. shf.

(5) M. Ali Apalı, «Ayaşlı'dan Anılar» Yeni Konya gzt. 19 Nisan 1978, seri nu: 8
s. 2

(6) Mehmet Önder, «Sivashlı Ali Kemâlî» Konya. 1954, s. 20-21

Efendi'nin çok iyi dostu idi. Gönülden hem-dem idiler. Şâkir Efendi, Konya Târîhi'ne şeref konuğu olarak geçecek seviyede bir dâhiydi. Mükemmel bir insandı.

Nefsini terbiye için, gece sabahlara kadar müteaddid defalar soğukta tek ayak üstünde durduğunu da dedem anlattı. Saadeddin Nüzhet Bey, O'nun hayli şiirini topladı ve bir gün bana: «Şâkir Efendi, bir edebiyatçıdan çok bir filozof idi.» dedi.

Dedem bize sık sık: «Ben ilmin yarısını Şâkir'den aldım.» diye, açıkça itirafta bulunurdu.

Şâkir bir gün dedeme: «Ben bir buhran geçireceğim, ama sakın beni deli diye tımarhaneye gönderme!» der. Bir sabah yalın-ayak, gözleri dolu dolu bizim Pîrî Mehmed Paşa mahallesindeki eve gelir. Ancak, içeriye giremez. «Burada, her basacağım yerde Allah var. Ayağımı içeriye atamam..» der. Lâkin dedemin isrârı üzerine, Besmeleler okuyarak içeriye girer. «Beni, Kubbe-i Hadrâ'yı gören salona çıkar.» dedikten sonra, oraya gidince semâ eder.

Rahmetli, tam on üç sene bizlerin arasında yaşadı, diyebilirim. Evi-mizde yemekleri hazırlanır, çamaşırları temizlenir ve tarafımızdan evine götürülürdü. Dedem, O'nun hizmetini kimseye bırakmaz, bizzat kendisi heybe omuzunda, çıkın elinde yanına gider, hizmetini görürdü. Şâkir Efendi, o kadar mübârek bir zâttı. Artık, üstadı gören, tanıyan fânilerin adedi oldukça azalmıştır. Ben, elini öpenlerin hemen hemen sonuncusuyum.

Üstad Konya'ya ilk gelişinde, o vaktin bütün talim ve terbiye metodlarını lâyıkıyla kavramış, en centilmen bir muallimdir. Arapça ve Farsça yanında, Fransızca'yı da hakkıyla bilmekte, sulu ve yağlı boya resimler yapmakta, ayrıca çok güzel keman çalmaktadır. Lâkin, bu maddî diyebileceğimiz bilgiler, O'nun tam Şâkir olması için yetmemektedir. Aynı; Hazret-i Pîr'in, Hazret-i Şems tarafından uyarılması gibi, bir uyarıcıya ihtiyacı vardır. Kanaatimce, zaten Allah'a yaklaşmasının yolu da bu idi. İşte, Şâkir Efendi için en büyük şans; bu yolu gösterecek birkaç kişinin sürdürmekte olduğu ve «**Bezm-i muhabbet**» diye adlandırdıkları bir ilâhî Bezm'e, Hak dostlarının meclisine girebilmek fırsatına erişmiş olmasıdır. Bu meclisin mensupları; dedem Sivaslı Ali Kemâlî Efendi, Kambur Tefvik Bey, Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Efendi, Kara Osman Efendi, Çumralı Hacı Hüseyin Efendi, Sıdkı Dede Efendi gibi son derece uyanık, âlim, ârif ve fâzıl kimseler idi.

Şâkir Efendi, bu zâtlar arasında gönlünü ilâhî Aşk'ın kıvılcımlarıyla

tutuşturur ve gönül vâdisinde ağır ağır mesafe katetmeye başlar. Bu durum, zaman içinde gittikçe hız kazanacak ve Hak dostu müstesna bir kimse olarak, aralarında temâyüz edecektir.

Üstad, bu günlerde Albay Emin Hayri Bey'in kızı Zehra Hanım'la evlenir. Ben eşini görmedim. Annemden işittiğime göre sarışın, güzel, lâkin Şâkir Efendi'nin zaman içinde kendisinden pek de hoşnut olmadığı, biraz da vefasız denilecek tarzda, hoşgörüsü az bir hanımmış.

Şâkir Efendi'nin geleceği hakkında en isabetli teşhisi, Seydişehirli büyük mutasavvıf Abdullah Efendi koymuş ve O'nun tasavvuf yoluna girip, cezbeye tutulacağını haber vermiş; «Üç haftaya kadar, daha olmazsa üç aya kadar, nihayet üç seneye kadar bizdensin!» demiştir.

Gerek dedem Ali Kemâlî Efendi ve gerekse Şâkir Efendi merhum, İdâdî'de yeni fikirleri genç öğrencilerine aşlamışlar ve dersleri bir nevi konferans hâlini almıştır.

Şâkir Efendi, lâtifeci bir kimse imiş. Bir fıkrasını nakledeyim: Merhum Süleyman Taşpınar Bey, üstadın öğrencilerinden idi. Bir gün Hastahane civarında gezerlerken, bir yılan bulmuşlar. Getirip, mektebin kapucusu Mevlid Çavuş isimli adama bir oyunla vermek istemişler. Şâkir Efendi, bu kapucuya, «Mevlid Çüş» diye lâtifeli bir tarzda hitabedermiş. Yılanı, mendile sarıp duvara asmışlar ve: «Mevlid Çavuş, köyden peynir geldi. Sana da ayırıp, mendille duvara astık.» demişler. O da, peynir niyetine yılan ölüsüyle karşılaşınca, kendini bahçeye atıp deli gibi koşmaya başlamış. O gün nöbetçi olan Ayaşlı merhum, bu manzaraya kahkahalarla gülmüş ve: «- Mevlid Çüş, delirdin mi? Neye böyle koşturup duruyorsun?» diye kendisine takılmış.

Dedemle aralarındaki son derece samimî rabıta, kardeşlik ölünceye kadar devam etmiştir. Nitekim, bu dostluğun bir nişânesi olmak üzere dedem Ali Kemâlî Efendi'ye hitaben bir kıt'a söyler. Bu kıt'anın, dedemin el-yazısı ile olan ve hiçbir yerde neşredilmemiş aslını, rahmetli hocam Saadeddin Nüzhet Ergun'a verdim. Orada, Şâkir Efendi aynen şunları terennüm eder :

Geceler tâ-be-seher ağladım tenhâda;

Eşk-i hûn-âlûdumu sen bilirsin, bilirim.

Demeden ben sana hâlim, sen bilirsin ahvâlim

Çekdiğim derdi âzîzim sen bilirsin, bilirim.

Yine bir gün ninemle birlikte kendisine yiyecek, giyecek götürdük. Çocukları çok severdi. Bize, su kuyusunun Hükûmet tarafından zehirlendiğini ve ondan katiyyen su içmememizi, sıkı sıkı tenbih etti.

Yazdığı şiirlerini toprağa gömerdi. Niye böyle yaptığını soranlara da: «Allah da öyle yapmıyor mu? Biz insanları, kemâl çağına gelince, birden bire alıp, toprak etmiyor mu?» cevabını verirdi.

Geçirdiği vecd hâline: «Bunlar benim intibâhım!» derdi. Rûhen çok sıkıldığı zamanlarda da: «Açılmam için, bana ney üfleyin.» dileğinde bulunurdu.

Dedem vefatına çok üzüldü. Bize: «Benim için artık dünyânın tadı tuzu kalmadı.» diye yakındığını bugün gibi hatırlarım.

Mezarı, Şems-i Tebrizî türbesinin hemen yanbaşındadır. Allah rahmet eylesin!..»

Tokat'da iken bir gün, bir cülûs merasimi sırasında dayanamayıp kürsüye fırlayan Şâkir Efendi, Abdülhamid idaresini ve Hükûmet'i, - bil-hassa gençler üzerindeki sosyal ve siyâsî baskılarından dolayı - şiddetle tenkid eder. Büyük bir cesaretle, ağza alınmayacak kadar ağır sözler söyler. Kendisini güçlkle kürsüden indirirler ve önce evine, oradan da Ayaş'a gönderirler. Ayaş'ta fazla kalamayan Şâkir Efendi, Konya'ya Ali Kemâlî Bey'in yanına gönderilmesini, ister ve tekrar oraya döner. Artık, kendinde değildir. Ali Kemâlî Bey, O'nu himâyesine alır. Garipler mezarlığı civarında yaptırdığı bir hücreye yerleştirir. Orada, kendisinden başka hemen hemen kimseyi kabul etmez ve sık sık buhranlar geçirir. «Ben hür değil miyim?» diyerek kırlara, dağlara kaçar. Bu candan dostunun telkinleri sayesinde sükûnet bulur. Lâkin, gün geçtikçe vecdin deryâsına alabildiğince dalar. Etrafı ile temasını tamamen kaybedecek duruma gelir. Son yıllarda, Ali Kemâlî Bey'i bile dinlemez olur. Herşeyden ve herkesten şüphe eder duruma gelir ve hattâ «kendisinin hafiyeler tarafından takip edildiği vehmine kapılı(r).»⁷

1917 yılında Konya'nın soğuk bir kış gününde, yine yarı-çıplak bir hâlde sokağa fırlar ve doğruca Mevlâna Türbesi'ne gelir. Giyinik insanların bile titrediği o günde, Niyaz Penceresi'nin demirlerine sarılarak, saatlerce Mevlâna'ya hitaben çeşitli şiirler söyler; hâl ve nazım diliyle O'na seslenir. O günden sonra artık, bir daha kendine gelemmez. Yemek yemez, sâdece su içer. Baş ucunda, sevgili arkadaşı Ali Kemâlî Efendi ve Şems Dedesi Hacı Rıza Efendi var(dır). Bunların bütün ısrarlarına, yalvarışlarına ve hattâ tehditlerine bile kulak asmaz. Bazen Rıza Efendi, suyuna bir miktar süt karıştırır. Bunun farkına varan Ayaşlı, «Cin Dede suyuma süt

(7) a.g.e., s. 35

katma!» diye itiraz eder ve 29 gün bu şekilde yaşadıkdan sonra, 18 Haziran 1333/1917 Pazartesi günü saat sekiz buçukta ebedî hayata intikal eder.»⁹ Ali Kemâlî Efendi, bizzat cenaze namazını kıldırır ve Şems-i Tebrizî mezarlığına defnederek, o zaman Konya'da neşredilen «Türk Sözü» gazetesine şunları yazar :

«Konya'nın ilmî hayatında büyük bir mevki olan eski İdâdî'nin birinci muavini Şâkir Efendi, geçen gün hücrelerine vefat etmiştir. Vilâyetimizin bugünkü uyanık neslinin gözlerini ilk defa açan, istibdat devrinin bütün acılarını, felâketlerini kendisine mahsus bir edâ ile talebelerinin rûhuna nakşeden Şâkir Efendi idi.»⁹

O'nu gerçekten sevenlerden birisi olan Nâmdar Rahmi Karatay da, hakkındaki kanaatlerini şu satırlarında dile getirir :

«Üstâd-ı muhteremin hâl-i sıhhatinde terk etmiş olduğu bazı parçalar dikkatle mütâlaa olunursa, mâlik olduğu hiddet-i zekâ, vüs'at-i hârîka, ulviyyet-i tefekkür ve ihsâs, kudret-i ifâde gibi hasâil-i dâhiyâne, okuyucu nazarında sâbit olur ve anlaşılır ki, zekâ-i müfrîde eshâbından imiş.»¹⁰

Vefâkâr dostu Ali Kemâlî Bey, mezarının başına bir taş diktirerek, şu Farsça beyti ve altındaki Türkçe sözleri yazdırır :

**«Sâye-i serv-i tû ber kâlibem İsi-dem
Aks-i rûhist ki ber-azm-i remîm üftâdest¹¹**

Ayaşlı Nazîf Ağa-zâde Münzevî Şâkir Efendi'nin kabridir. Sağlığında olduğu gibi, öldükden sonra dahi kimseden birşey talep etmez.

27 Şa'ban 1335»

Sayın, Hasan Özönder Bey'in verdikleri bilgiye göre; daha sonra, Konya'da Sırçalı Medrese'ye nakledilen bu mezar taşı, 1.22 X 0.32 cm. ebadında ve Gödene taşından olup, Nesih hattı ile, Rûmî 1335'de hâkkolunmuştur.

(8) M. Ali Apalı, «Ayaşlıdan Anılar» Yeni Konya Gzt., 3 Mayıs 1978, seri nu: 20, s. 2

(9) Türk Sözü Gzt., Konya, 21 Haziran 1917, s. 1

(10) a.g. gzt., 23 Temmuz 1917, s. 1.

(11) Beytin anlamı :

(Senin servi gibi olan gölgen, İsa nefesi misâli benim vücudumun üzerindedir.

O gölge, toprak olmuş kemiğimin üzerine, ruhun bir aksi gibi düşmüştür.) şeklindedir.

Şimdi de, Ayaşlı Şâkir Efendi'nin Edebiyat Tarihimiz'deki yerini tesbit bakımından, zengin his ve fikir dünyasının ürünü olan şiirlerine - kronolojik bir sıra çerçevesinde - bakalım :

Edebî şahsiyetini idrâk etmeye başladığı ilk eserlerinde; Klâsik Şiirimiz'in, yani Divân Edebiyatı'nın kendine has lirizmi içerisinde konuştuğu dikkatimizi çeker. Nitekim «gönül» redifli aşağıdaki Gazel'i;

**Tutuşdu gam oduna şâd gördüğün gönlüm
Mukayyed oldu ol âzâd gördüğün gönlüm**

...

**Firâkın odunu gördükçe mum tek eridi
Sebât ü sabrda pûlâd gördün gönlüm**

tarzında için için yanan Fuzûlî'yi;

**Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül
Ehl-i aşkın hâsılı sâhib-mezâkıdır gönül
Bir nefes didâr için bin cân fedâ etsem n'ola
Nice demlerdir esîr-i iştiyâkıdır gönül**

diyen Nef'î'yi;

**Gül gibi olmak dilersen şâd ü hurrem ey gönül
Lâle-veş elden düşürme câmı bir dem ey gönül**

...

**Gülşen-i kûyinde me'vâ bulsa bir hûri-veşin
İhtiyâr eyler mi bağ-ı huldi âdem ey gönül**

...

şeklinde gönlüne seslenen Bâki'yi;

**Esdikçe bâd-ı subh perîşânsın ey gönül
Benzer esîr-i turra-i cânânsın ey gönül**

...

**Ben sana bâde içme güzel sevme mi dedim
Benden niçün bu gûne girizansın ey gönül**

...

**Hac yollarında meş'ale-i kârbân gibi
Erbâb-ı aşk içinde nümâyânsın ey gönül**

misralarında, İstanbul ve yâr sevgisiyle dolup-taşan Nedim'i; hatırlatmaktadır :

**Hâne-i çeşme gelür bakmak için yâre gönül
Müncezibdir o kadar rû'yet-i didâra gönül**

**Tâb-ı ruhsârı dil-efsûnunu gördükçe senin
Çırpınır âteşe düşmüş gibi bî-çâre gönül**
**Âh bilmem ki bu mebhasda neler söyler idi
Mâlik olsaydı eger tâkat-ı güftâre gönül**
**Nüzhet-âbâd-ı cinân olsa da cevelân-gehi
Yine İstanbul'u ârzû eder âvâre gönül**
**İnfi'âl etdi dimâğımda bu muhrik ârzû
Ne için münhemik ol mertebe isrâra gönül**

İlk etapta, gençliğin verdiği heyecanla yazılmış olduğu anlaşılan bu şiiri; dikkatle bakılırsa, kendisindeki tasavvufî kıvılcımların izlerini taşır. İnsanın mânevî varlığını teşkil eden «gönül»; tasavvuf ehline göre «öz»dür, sevginin ve «İlâhî Aşk»ın kaynağıdır. Bu itibarla tasavvufî anlamda gerçeğe ulaşanlara, içlerinde İlâhî Varlık ve Birlik zevkine erenlere «ehli-dil», yani «gönül ehli» denir. Gönül sahipleri; herşeyi hoş gören, taassup-tan, tutuculuktan kendilerini kurtarmış ve toleransı, hayata bakış tarzlarının ayrılmaz bir parçası hâline getirmiş, kısacası Yunus'un :

Yaradılanı hoş gör Yaradan'dan ötürü

sözünü, ruhlarına sindirmiş olgun kimselerdir.

Onun için «gönül»ü, «Hakk'ın binâsı» sayan mutasavvıflar; onu yapmayı ise, Kâbe'den bile üstün tutarlar. Çünkü orası Gerçek Dost'un, yani Hakk'ın durağıdır :

**Gönül mü yeğ Kâ'be mi yeğ ayıt bana akli eren
Gönül yeğdürür zirâ kim gönüldedir dost durağı**

Ayaşlı Şakir Efendi de, işte aynı ruh hâletine zemin hazırlayan bir ortamda konuşuyor.

İlk eserlerinden olan şu mısraları da, O'nun daha başlangıçta tasavvufa olan meylinin bir başka delilini teşkil eder :

**Her perî-sî mâya bakmaz dîde-i nâdîde-bîn
Her sevâd-ı zülfe meyl etmez dil-i sevdâ-karîn
Âfitâb-ı hüsn-i hûbân âkıbet eyler ufûl
Ben muhibb-i Lâ-yezâl'im «Lâü hibbü'l-âfilin»**

Buradaki «muhibb-i Lâ-yezâl» terkihi, «Hak dostu»; «Lâü hibbü'l-âfilin» de, «zevâl bulanı sevmem» demektir. «Muhib», bir tarikate giren, kendini tasavvufa veren «gönül eri»dir. Muhib, «Çile»'ye girdikten sonra «derviş» adını alır ve dervişlik, tarikat yolunun ikinci kademesini oluşturur. Mevlevilik'te 1001 gün çile çekme müddetini dolduran ve arkasından

18 günlük hücre çilesini de tamamlayan derviş, artık hırka giymek hakkını kazanarak, «Dede» ünvanını alır. Ayaşlı Şâkir Efendi, görüldüğü üzere kendini, daha ilk başlarda bile Allah'ın İlâhî Varlığı'nda ve Birliği'nde eritmeyi gönülden arzu etmektedir.

Bu arzu gittikçe büyüyecek ve önüne geçilmez, bendini yıkan bir sel hâlini alacaktır. Bilhassa, Tokat İdâdisi Müdürü iken içindeki mistik heyecan bir nevi buhrana dönüşmüştür. Şems'i, Mevlâna'yı, Muhiddin-i Arabî'yi inceden inceye tetkik eden, Tefsir ve Hadis kitaplarını derinliğine okuyan Şâkir Efendi; böylece, ruhundaki büyük temâyülün de tesiriyle bambaşka bir âleme girmiş, «cezbe» hâlinde tasavvufî mâhiyette yüksek edâli şiirler kaleme almış, ne var ki yazdığı şeylerin birçoğunu yırtmıştır. Bazen de kurşun kalem ile duvarlara manzumeler karalamıştır. Bunların bir kısmını Ali Kemâlî Bey, oralardan alıp kayda geçirebilmiştir. Diğer bazıları da, Fâik Soyman ve Muhlis Koner Beyler'in gayretleri sâyesinde yırtılmadan elinden alınıp, bilâhare neşredilme şansını kazanabilmişlerdir.¹²

Artık bu devrede, O'nun için değişme esastır. Bunu, «Kible-i İkbâl» adlı ve Ayaş'dan ayrıldıktan sonra Konya'ya gelirken yazdığı¹³ «değişmişdir» redifli şu şiiri açıkça ortaya koyar :

**Bozulmuş bezm-i yârân çaşni-i mey değişmişdir
Tarab-gâh-ı cihânda nağme-i hey hey değişmişdir
Bugün bence hülâsa kible-i kalbim Muhammed'le
Hüdâ-yı Lem-yezel'den ma'âda herşey değişmişdir¹⁴**

Burada, dostların meclisini bozulmuş ve meyın lezzetini, cihanda insana coşkunluk veren bütün nağmeleri değişmiş bulan şâir; nihayet, Hz. Peygamber'in sevgisiyle dolu ve tamamen O'na yönelmiş kalbi ile artık, «Bâkî» olan Allah'dan başka herşeyin değiştiği inancındadır. Bu tavir, tasavvufun esaslarından birisidir. Çünkü, mutasavvıflara göre: «Âlem-i eşyâ», yani şu görünen âlem; sâbit hakikatin dâimâ değişen çeşitli tecellilerinden başka birşey değildir. Bunu ise, ancak Şâkir Efendi gibi «cezbe» hâlindeki tasavvuf ehli, gönül sahipleri derinden idrâk edebilirler.

(12) Bu şiirlerin metinleri için bkz:

Fâik ve Muhlis, «Muallim Ayaşlı Şâkir» Konya, 1933, s. 18 v.d.

(13) M. Muhlis Koner, «Ayaşlı Şâkir» Konya-Aylık Kültür Derg., Mayıs-1942, yıl: VI, sayı: 43, s. 30

(14) Şiir bu şekliyle;

Ayaş Kültür Derneği, «Dünkü ve Bugünkü Ayaşlı Şâirler» Ank. 1948, yayın nu: 1, s. 24'den alınmıştır.

Muhlis Koner Bey de, 3. mısradaki «kible-i kalbim» ifadesini, «kible-i rûhum» şeklinde vererek, şiiri neşretmiştir. Bkz: a.g. derg., ayn. shf.

Tasavvufta cezbe; Hakk'ın kulunu kendisine çekmesi, kuluna lûtfu demektir. Sûfilere göre, «sülûk» denilen mânevî yolda ilerleyip, mânen yükselbilmek, ancak cezbe'den geçer. Cezbe; istiğrak, veleh ve hayret şeklinde kendini gösterir.

İstiğrak : Kendini bilmeyecek derecede dalgınlık;

Hayret : Şaşırma;

Veleh : Kederden gelen şaşkınlık;

demektir.

Cezbe'nin şartı «İstidâd», yani kabiliyettir. Bu, Allah vergisidir. Kesbî değildir; sonradan çalışmakla, gayretle elde edilemez. Hülâsa, kulda kâbiliyet olmazsa; yalnız, dünya lezzetlerinden, zevklerinden elini-ayağını çekmek demek olan «Riyâzet» ve gönlünü her türlü kötülükten arıtma anlamındaki «Tasfiye» ile Hakk'a kavuşma; cezbe nasip olmaz.

Cezbe, 2 türdür :

1 — Cezbe-i hafî : Gizli cezbe'dir. Bu, kulun Hakk'ı sevmesidir.

2 — Cezbe-i celî : Açık cezbe'dir. Bu da, Hakk'ın kulu sevmesidir.

Bunlara ulaşabilmek ise, ancak «Hâl Ehli»'nce mümkündür.

Hâl; insanın içinde bulunduğu, lâkin zamandan zamana değişen durumdur. Tasavvufta ise, varılan mânevî mertebedir. Bu mertebeye yükselbilen Hak yolcusu, orayı kendisine yer edinirse, o hâl «Makâm - Durak» adı verilir. «Makâm»'daki insanın kendinden geçmesine; «Hâl gelmek», «Hâllenmek» derler. İşte o an; «cezbelenmek», «cezbeye gelmek», «cezbeye düşmek» dir. Böyle kimselere «Meczûb» denir. «Meczûb», yani cezbeye tutulmuş ulu kişiler, çoğu zaman toplumla tezat teşkil eden davranışları, diğer insanlarla uyumsuzlukları dolayısıyla «deli» sıfatına, haksız olarak lâyük görülmüşlerdir. İşte, Ayaşlı Şâkir Efendi de, maalesef bu ithamlara maruz kalmış; kendisinin büyüklüğünü, kadrini, kıymetini ancak Sivaslı Ali Kemâlî Efendi, Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Efendi gibi bazı Konya'lı yakın dostları gerçekten anlayabilmişlerdir.

Nitekim, Şems-i Tebrizî'nin «Hırka» isimli Farsça eserini yeniden gözden geçirerek okunabilecek bir hâl getirebilmek, bunun için de ikide bir kelimelerin anlamlarını aramak zahmetinden kurtulmak için Mustafa Ahterî Efendi'nin 1545'de kaleme aldığı «Ahterî-i Kebîr» adlı Arapça - Türkçe Lûgat'ini baştan sona kadar çok kısa bir zamanda ezberleyebilmek, **Alexandre Dumas**'nın «Kamelyalı Kadın» romanını Türkçe'ye çevirmek ve ayrıca memleket irfânına hizmetle, hayli değerli insanlar yetiştirmek.. v.s.

şeklinde özetlenebilecek ciddî, ilmî işleri bir deli değil, ancak Ayaşlı Şâkir Efendi gibi hârikulâde kudrete sâhib bir «velî» yapabiliyordu.¹⁵

O'nun, hanımı tarafından bile nasıl yanlış anlaşıldığını, İbnülemin şöyle nakleder :

«Bir gün kibrit suyu içti, fakat ölmedi. Bir gün de refikasından istediği pilâvı yedikten sonra kadından: (Senin neren hasta? Delilikten başka birşeyin yok. İki üç kişinin yiyeceğini yiyorsun.) sözünü işitince, bağçeye gidüp kuyuya atıldı. Bu defa da kurtarıldı.»¹⁶

Gerçekte ise, Ayaşlı Şâkir Efendi; aklın, idrâkin üstünde bir insan ve M. Ali Apalı Bey'in de bize ifade ettikleri gibi: «Müstesna bir rûha fevkalâde zekâyâ sahip bir millî şahsiyettir.»

Sayın Dr. Şahabeddin Uzluk da; şairimizi yakından tanıyan bir insan sıfatıyla, O'nun hakkındaki intibâlarını ve hâtıralarını bize şöyle nakletti :

«Ayaşlı Şâkir Efendi, âlim ve fâzıl bir zât idi. San'atkârdı, gâyet ince ruhluydu. Şâirliğinin yanısıra çok güzel resim yapar, yazı yazar, keman çalardı. Zaman zaman yakın dostları, sevdikleri ile Şems-i Tebrizî'nin türbesine gider, orada keman çalar, şiirler söyler ve büyük bir tasavvufî vecdle, aşkla kendinden geçerci.

Altıncı hissî çok kuvvetli idi. Kendisinde, vakitsiz zekânın inkişâfı vardı. Kapısı çalınınca, görmeden gelenlerin kim olduğunu haber verirdi. Kapıyı açınca, içeri almak istemediği, hoşlanmadığı bir insanla karşılaşırsa; gene bizzat kendisi: (Şâkir Efendi evde yok!...) der idi. Bir Konyalı değildi, ama Konya kültürü için çok çalıştı. Kendisinin inkişâfına, İstanbul büyük bir imkân hazırladı. Kayınbirâderinde, Ankara'da bir hayli şiiri var idi. O da ölünce, bildiğim kadarıyla hepsi kayboldu.

Bir gün Galata Mevlevîhânesi'nde, Süleyman Nazîf Bey bana :

— Size, kendim ve Rızâ Tefvik Bey nâmına birşey soracağım. dedi ve Şâkir Efendi'nin hüviyetini, o sırada ne yaptığını sordu. Bildiklerimizi, kendisine aktardık.

Birâderim, Feridun Nâfiz Uzluk da, Şâkir Efendi hakkında bildiklerini Peyâm-ı Sabah gazetesinde neşretti. Süleyman Nazif Bey, sevdiği kimse-

(15) Bu son derece yerinde hüküm; Abdülaziz Mecdî Tolun'un makalelerine dayanılarak, Osman Ergin tarafından kaydedilmiştir. Fazla bilgi için bkz: Osman Ergin, «Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Tolun-Hayatı ve Şahsiyeti» İst. 1942, s. 34

(16) İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, «Son Asır Türk Şâirleri» İst. 1970, cüz: X s. 1735

lerin şiirlerini ezberler ve zaman zaman yakın dostlarına bunları okurdu. İşte, Şâkir Efendi'den de birçok mısraları hıfz etmişti ve onları bizlere de büyük bir zevk ve derin bir hayranlıkla okumuştur. Nazîf Bey, gayet ince zevkli, zeki ve müstesna bir kimse idi. Asîl bir vatan evlâdı idi. Şâkir Efendi'yi de, çok takdir ettiğini, söyledi. Hele, (Düşündüm) redifli şiirini çok beğendiğini bilhassa ifade etti.

Şâkir Efendi merhûm, Şems ile kendi hayatı arasında bir benzerlik bulurdu. Avucuna kor hâlindeki ateşi alıp, bir taraftan bir tarafa naklederdi. Kendini, önce Şems'e, sonra da Mevlânâ'ya verdi.

Hocam değildi, ama dışarıdaki sohbetlerinden çok istifade ettim, feyz aldım. Zaman zaman da dostlarına çok nefis taksimlerle keman ziyafetleri çekerdi. Güzel keman çalıyordu.

Kedileri çok severdi. Onlar, âdeta sırdaşı gibiydiler. Kendi yediğinden, kedilerine de yedirirdi.

Herbiri ayrı bir kıymet taşıyan şiirlerini, bir hey'et hâlinde etüd etmek, ortaya çıkarmak çok yerinde olur, kanaatindeyim.

Hülâsa, 46 yaşında hayata gözlerini yuman Muallim Şâkir Efendi; mufassal, büyük, işlenmemiş bir kitaptır.»

Merhum Prof. Dr. Feridun Nâfiz (Uzluk) Bey ise, O'nu anlatan bir yazısında şöyle der :

«Şâkir Efendi tab'an nezih, zeki, hürriyet-i efkâra mâlik olduğundan istibdâd-ı idârenin bütün cebr ü şiddetine rağmen talebesine ahrârâne fikirler telkin etmiştir. Hattâ bir def'a ders esnâsında talebenin notları Hükûmetçe müsâdere olunmuşdur. Ailece bazı imtizâcsızlıklar, bilhassa kendisinin müvesvis, mütevehhim olması, istibdâddan son derece tehâşi etmesi; tecennününü intâc etmiştir. Hâl-i tabiide de az çok şekk ü şübhesi vardı. Binâenaleyh, cinnet-i müvesvise herhalde vardı. Cenâb-ı Şems-i Tebrizî'ye karşı pek büyük bir muhabbet - perverde idi. Şehrin hâricinde, küçük bir evde ikâmet ediyordu. Ufak bir pencereden zâirini tanır, kapısını bazen açar, bazen açmazdı. Duvardaki keman, nazar-ı dikkati celb ederdi. Fırçasını alır, suluboya güzel bir kadın resmi yapar, gösterirdi. Sonra yırtar, yakardı. Arabî ve Fârisî'yi iyi bilirdi. Fransızca'ya da vukûfu vardı. Bir tekir kedisi vardı ki, refîk-i felâketi, yâr-i mûnisi olmuşdu.»¹⁷

Rıza Tevfik (Bölükbaşı) Bey, bu yazıya cevaben kaleme aldığı bir makâlesinde şu hususlara yer verir :

(17) Peyâm-ı Sabah gzt., 17 Haziran 1338/1922, s. 3

«(...) Şâkir Efendi merhûmun hâtırasına bu derece hürmetiniz; dostluğun, kadirşinaslığın pek yüksek bir mertebede tecellîsidir.

Dünyâda yakından tanımak ve yüzünü görüp, dâsitân-ı maneviyyetini bizzat okumak istediğim bazı müstesnâ adamlar vardır. Helhalde o zevâtdan biri de Şâkir Efendi oldu.

(...)

Burada, Süleyman Nâzif Bey birdenbire Şâkir Efendi merhûmu derhâtir etdi ve (Değişmiştir) redifli kıt'a-i mühimmesini okudu. Fevka'l-had mahzûz oldum ve hemen bir kâğıd parçası üzerine kurşunu kalemi ile kayd ü zabt etdim.

Artık bu adamdan vazgeçemedim. Her mecliste bir münâsebet düşürüp, ismini anmak ve o mühim kıt'asını okumak, benim için bir zevk oldu; kendisini şahsen tanımış olanları arayıp, sormayı âdetâ iş-güç edindim. Zâten benim âdetim budur: Zihnimi şiddetle kurcalayan şeyler, bir müddet bilâ-fâsıla beni düşündürür ve bu düşünce beni kendi hesâbına yaşatır.

(...)

Pek fazla şâir ve muharrir yetiştiren cemaatimizin kesif kalabalığında, benim fenerle aradığım adamlar Şâkir Efendi gibileridir. (...) Müstesna şahsiyetlerin - takdir ve ta'bir-i avâma göre - «deli» veyahud «akıllı» olması değil, ulvî bir heyecan ile mülhem bulunması ehemmiyetli bir şarttır. Deliliğin şâirlikle veyâhud başka bir mazhariyyet-i mümtaze ile bizzat hiçbir alâkası yoktur, demekde tereddüt etmem. İnsan delirince mutlaka şâir olmaz. Nitekim büyük bir şâir olmak için behemahal deli olmak değil, bedii duygulara müstaid ve kâbil-i ilhâm bulunmak icâb eder. Şâkir Efendi'ye gelince, cümle-i asabiyyesinin bozuk olduğunda şübhe olmakla berâber, ma'neviyyât-ı şâ'irânesinde hiçbir kusûr göremedim. Bu adam gâyet sûtûde bir lisânla pek büyük hakikatler beyân ediyor. Hattâ felsefî muhâkemâtında o kadar kuvvetli bir mantık var ki, kendini akıllı zanneden sıra şâirlerinin manâsız, râbitasız, saçma sözleriyle merhûmun âsârı kıyâs edilirse iddiâmın ne kadar doğru olduğu anlaşılır. Bu zât-ı muhteremin tercüme-i hâlini bugün bir iki samimî dostundan başka kimse bilmiyor; farzediniz ki hiç kimse O'na dâir bir eser yazmış olmasın! Dört beş batın sonra gelen ahfâdımız, - bir lûtf-ı tesâdüfle - Şâkir Efendi nâmında bir adamın (Düşündüm) redifli uzun manzumesini ve (Değişmiştir) redifli bir kıt'asını ve daha sâ'ir eş'ârını görsün ve dikkatle tettebbu etsin! Bu ulvî sözlerin bir deli ağzından çıkmış olduğuna hükmedebilir mi?... Hiç zannetmem; çünkü ben bugün bile inanamıyorum. Hakkım da var; zirâ o sözleri şâir, hakikaten deli olduğu zaman değil, bütün kudret-i ma'neviyyesini bir akîde-i kudsiyye etrâfına topladığı zaman söylemişti. Yani akli, fikri, gönlü hâsılı bütün kuvvâ-yı rûhiyyesi en ziyâde âhenk-dâr

bulunduğu vakitlerde söylemişti. Konya İdâdisi'nin Tarih, Coğrafya muallimi deli olmuş veya olmamış, hükmü yoktur. Çünkü, şâir Şâkir Efendi'nin ma'nevîyyetinde, özünde, sözünde zerre kadar ama zerre kadar bir emmâre-i cinnet yoktur.(...)»¹⁸

Ahmed Remzi Bey de, Şâkir Efendi ile ilgili bir hâtırasına temasla; O'nun, şiiri bir «nefha-i gaybiyye», yani «görünmez âlemin nefesi» saydığını, nakleder :

«Şâkir merhûm, evâhirinde dârü'ş-şifâ-yı husûsîsinde müştağil bulunduğu zemîn fakîr de aklıma uyararak bir iki kerre ziyâretine gitmişdim. Lâfzen ve manen pek kıymetdar bulduğum :

**Mâil-i cilve-i lâhut olup aklım gideli
Gelmez oldu dil-i mecnûnuma Leylî meylî**

beytini arz ile: (Bu beyit, zât-ı ulyâlarına nisbet ediliyor. Doğru mudur?) dedim. (Bir daha okuyunuz.) dedi. Tekrar etdim. Tavr-ı mahsûs-ı cezbedâriyle bir kerre başını salladıktan sonra, (Evet öyle olsa gerek. Fakat bu gibi şeyler üfürükden ibâretidir. Üfürmüşler yazmışız. Bizden bir hizmet-i kitâbet) cevâbıyla, gâliba şiirin bir nefha-i gaybiyye olduğunu anlatmak istedi. Hacı Sabri Dede merhûma, (Şâkir Efendi hakkında ne dersin?) diye sormuşdum. (Hüdâ-perverdir, pîr-perver değildir; sohbetinden istifâde edilemez.) demişdi.»¹⁹

Nâci Fikret Bey, Şâkir Efendi'nin kat'i durumunu tesbitte, O'nu gerçek hüviyetiyle tanımada tıbbın bile âciz kaldığını ifâdeden kendini alamaz :

«Büyük Şâkir, dehâ ile cinneti berâber olarak izhâr etmiş olan havâ- rık-ı fıtratdan idi. Herkesin, hattâ tabâbetin bile mecnûn, hasta ve binâ-enaleyh gayr addetdiği bu âdemin efkâr ve hissiyyâtındaki incelik ve yükseklik, ancak mikdârı pek mahdûd birkaç kişi tarafından takdir oluna- bilmışdi.»²⁰

Ayaşlı Şâkir Efendi'nin edebî kudretini, his ve fikir zenginliğini ortaya koyması bakımından; - bütün şiirlerinin yanısıra - tek başına 184 kıt'a- dan ibâret, «Düşündüm» redifli ve :

(18) a.g.gzt., nu: 1280-11710, 27 Haziran 1338/1922 s. 3

(19) Alemdar Gzt., 26 Kânûn-ı Sâni 1337/1921 s. 2

(20) Nâci Fikret, «Dehâ ve Cinnet» Yeni Fikir Derg., Konya 15 Şubat 1341 sa- yı: 4, s. 4 v.d.

1

Bir gün oturup hilkat-i eşyâyı düşündüm
Ol mes'ele-i müdrike-fersâyı düşündüm
Halk ile Hakkı lâfz ile ma'nâyı düşündüm
Hestî-yi âdem-gâhı o feyfâyı düşündüm

2

Mevcûd bilüp hâsılı bir Zât-ı Hüdâ'yı
Ol Evvel-i bî-mebdei ol Nûr-ı bekâyı
Yok farz ederek cümle mevâdd ile kuvâyı
İcâd-geh-i neş'et-i ûyâyı düşündüm

3

Efkârımı fennin nazariyyâtına saldım
Bir nâ-mütenâhiliğe bir boşluğa daldım
Bir zulmet-i hiçi-yi bürûdetde bunaldım
Yevmü'l-âdemi ol şeb-i yeldâyı düşündüm

4

Zerrâtı bulup devr-i hudûs ile kıdemde
Derpiş ederek illet ü ma'lûlû o demde
Yokken nereden gelmiş o yer tutmuş ademde
İlk evvel o sermâye-i becâyı düşündüm²¹

...

mısralarıyla başlayan uzun şiiri, müstesnâ bir «tefekkür âbidesi» hükmündedir.

Bunun yanında :

Erkân-ı diyânetden iken ilm-i hakikat
Bir lehce-i cehl etmiş anı rûkn-i münekker

...

Cân gördüğümüz duyduğumuz şeylere ma'kes
Dil bulduğumuz bildiğimiz şeylere masdar

...

Birlikde tecellî ederek hacle vü makber
Cennetle Cehennem bilinür vermese cinnet

...

dediği, «Lehce-i Cehl»²² adlı 82 beyitlik manzumesi ise; cehâlete ve kendisinin anlaşılmasına karşı hiddetini dile getirdiği kadar, yüksek tasavvufî düşüncelerle yüklü dünyâsının bir başka ifadesidir. Bu şiirin, bilhassa:

(21) a.g.mecm., 15 Kânûn-ı Sâni 1927, sayı: 119, s. 9

(22) a.g.mecm., 15 Nisan 1341/1925, sayı: 7, s. 13

**Yok hak ve hakikat bilecek hem-dil ü hem-dîn
Kaldım bu sitem-hânedede bî-gâne vü yekser**

şeklindeki son beyti; O'nun, yalnızlık duygusuyla bütünleşmiş ferdî psikolojisinin tezâhürüdür.

Konya'da, sayın Sefâ Odabaşı Bey'in hususî kütüphanesindeki bir Yazma - Edebiyat Mecmuâsı'nda (s. 230 - 231) bulduğumuz ve:

«Konya Mekteb-i İ'dâdî muallimlerinden muâvin Şâkir Efendi'nindir.» notu ile kayda geçirilen «Bakış» redifli şiiri de, sevgiliye karşı beslenen son derece samimî hislerin bir başka mükemmel örneğidir ve bir bakıma, Türkçe'nin zaferidir :

**Bir şeker-hande ile dün bana bir hoş bakdın
Nedir o tatlı tebessüm o temennâlı bakış
Koymadın sabrımı yakdın beni zâlim yakdın
Cânıma işledi en sonra o ma'nâlı bakış**

**Kûşe-i çeşm ile tebliğ-i kelâm eylersin
Tarfetü'l-aynda ifhâm-ı merâm eylersin
Bir bakışda beni mahsûr-ı garâm eylersin
Âh bilsem ne demektir o muammâlî bakış**

**Nigeh-i dide-i sehârına cânlar bayılır
Seni gördükçe bütün cismime âteş yayılır
Âşkın her bakışı ayn-ı tekellüm sayılır
Sana bildirmedi mi hâlimi şevkâlî bakış**

**Saklamakdan ne çıkar mâ-hasal-ı bâlimizi
Hâllerde gözlerimiz ukde-i âmâlimizi
Gizli birşey mi kalır nâtık iken hâlimizi
Sende o nazlı bakış bende bu temennâlı bakış**

**Nedir ol çeşm-i siyeh mest o câzib-sîmâ
Hele kirpik süzüşün aklımı eyler yağma
Dide her uzvuna her vafına meftûn ammâ
Âh o ma'nâlı tebessümle o îmalı bakış²³**

İnsanın ve kâinâtın, târifi imkânsız muazzam bir esrâr perdesi altında bulunduğu derin şuuru içerisinde olan Ayaşlı Şâkir Efendi, netice-

(23) Bu manzume metnini lütfedip bize veren, Sefâ Odabaşı Beyefendi'den aldığımız bilgiye göre; şiirin yer aldığı söz konusu Yazma-Edebiyat Mecmuâsı, kendisine kayınvâlidisinin babası Mustafa Nasûh Efendi'den intikal etmiştir. (Ö.G.)

de tam bir mü'min tavrıyla, ya evinde günlerce kimse ile görüşmeden inzivâyâ çekilmiştir veya alelâde, sıradan insanların kavrayamayacağı bir heyecan ve aşk ateşiyle yalınayak, yarıçıplak sokaklara, kırlara fırlamış, yahut da sükûn bulmak ümid ve temennisiyle Hz. Mevlâna'nın mânevî varlığına sığınmıştır.

«Recâ-yı Ecr» adlı ve :

**Bakdıkça kâinâta açup çeşm-i intibâh
Tenvîr eder hayâlimi binlerce mihr ü mâh
Bir Kird-gâr'a müftekir elbet bu kar-gâh
Mümkün mi olmamak bu cesim mülke Pâdişâh**

mısrâlarıyla başlayan şiirinde; kendisinin, - yukarıda işaret ettiğimiz tarzda - bütün varlığını nasıl madde âleminde sıyırıp, mânâ âleminde erittiğini, gönlünü ve rûhunu tamâmiyle arıttığını, temizlediğini söyler.

O'nun, kendisi ve yakın dostları gibi «ehl-i dil», yani gönül sahibi olmayanları nasıl istemediğini ve gelenleri de «bezm-i muhabbet» denilen sohbet meclisinden kaçırdığını anlatan şu hâdise de, ne derece «zeki» bir kimse olduğunun bir başka delilidir :

«(...) Şâkir Efendi bunlara (istemediği hâlde gelenlere) kızar, fakat belli etmez. Doğruca odasına gider, yerine oturur, gelenler de karşısına dizilirler.

İki taraf vaktini bir müddet sükût içinde geçirdikten sonra Şâkir Efendi, ilk söz olarak :

— Meyhane yapmak, câmi yapmaktan faydalıdır.

der. Dinleyenler arasında Sâlim Hoca, hemen atılır, birşeyler söyler. O zaman Şâkir Efendi :

— Senin itiraz edeceğini biliyordum, işte onun için söyledim. Ben ne söylediğimi bilirim ve söylediklerimi isbâta da kâdirim.

der ve sözlerini şöyle bitirir :

— İçindekiler kâmilen Hristiyan olan bir köyde, sevâba gireceğim diye câmi yapılırsa; oraya namaz kılmak için kimse gitmeyeceği, câmi örümcek yuvası olacağı için; bunda fayda değil, isrâf vardır. Sarfedilen para hederdir. Fakat orada bir meyhane yapılırsa, ahâli, kendi dinlerince haram olmayan içkileri içmek için oraya toplanırlar, onlar için bir fayda temin edilmiş olur.

Şâkir Efendi, bu sözleri söyledikten sonra susar. Ötekiler de kalkar giderler.»²⁴

Doğu'nun en büyük mutasavvıflarından biri olan Muhiddin Arabî :

«— Bir kimseye hayatı boyunca bin kişi zındık demedikçe, o kimse Sıddikiyyet mertebesine çıkamaz.»

demıştır. Dar kafalı, kendini aşamamış insanların çeşitli tecavüzlerine, iftiralarına uğrayan birçok gönül ehli gibi, Ayaşlı Şâkir Efendi de; hayatının hemen her devresinde lâıkiyle anlaşılammış, birtakım hücumlara mâruz kalmıştır. Bu; hayatı, insanı ve kâinâtı sadece şekilden ibaret sanan, rûhu ve gerçek mânâyı kavrayamayan birtakım zavallıların karşısında; yüksek, ulvî fikirlerin ve ona sahip olan gönül erlerinin, Hak dostlarının müşterek kaderinden başka birşey değildir.

(24) Osman Ergin, «Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun - Hayatı ve Şahsiyeti» İst. 1942, s. 234-235

Ayaslı Şakir